

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, เพื่อศึกษาประสิทธิผล ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง, และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง และเสนอแนะแนวทางแก้ไข สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์นั้น หมายถึง ข้อมูลคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสังข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์นั้นอำเภอกระสังเป็นอำเภอขนาดเล็ก ที่เก่าแก่พอสมควรตั้งอยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวนประชากรปานกลาง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรมาตั้งแต่ ปู่ ย่า ตาทวด ด้านเศรษฐกิจก็อยู่แบบพอเพียง และเป็นอำเภอที่มีกลุ่มชน ๓ กลุ่มเผ่า คือ เขมร ลาว ทางคณะสงฆ์ มีเจ้าคณะอำเภอ ๓ รูปดังนี้ ๑. พระครูประสานสังฆกิจ, ๒. พระครูพระสังวรารักษ์, ๓. พระครูวิสุทธินนทสาร ปัจจุบัน ภายใต้การดูแลของพระครูวิสุทธินนทสาร เจ้าอาวาสวัดบ้านหนองแวง ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอกระสัง ท่านได้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ทั้งอำเภอกระสัง มีทั้งหมด ๓๐ วัด ๑๐ ตำบล ภายในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ระบบการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ตรี กำหนดอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมไว้ชัดเจนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้เป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนด ตำแหน่งพระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตามลำดับชั้นเป็นรูปแบบปกครองกันเอง ซึ่งจะเป็นมาตรการรักษาและส่งเสริมพระธรรมวินัย

๕.๑.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผล ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์นั้น หมายถึง ทำงานบรรลุผลสำเร็จที่กำหนด จากงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง ได้รับประสิทธิผลที่เกินคาดตามพันธสัญญาตั้งไว้ พันธกิจในที่นี้ หมายถึง การกิจที่เกี่ยวข้องต่อกรมการศาสนา และมหาเถรสมาคมที่ออกพระราชบัญญัติ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้ง ๖ ด้าน มีด้านการปกครอง, ด้านศาสนศึกษา, ด้านการเผยแผ่, ด้านสาธารณูปการ, ด้านการศึกษาสงเคราะห์, ด้านสาธารณสงเคราะห์ ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง ๖ ด้าน ด้านการปกครอง มีการปกครองที่เป็นระบบ มี

กฎ ระเบียบ กติกา ของวัดอย่างชัดเจน มีการกำชับให้พระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย คำสั่งของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด มีการสอดส่องดูแลพฤติกรรมที่มาพำนักในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับของวัด มีการแต่งตั้งกรรมการ ไวยาวัจกรวัดอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของกรรมการ และไวยาวัจกรวัด ด้านศาสนศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณร ได้รับการศึกษาให้รอบรู้ทันทางโลกทางธรรม ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และพัฒนาครูผู้สอนนักธรรม บาลี และสามัญ เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์อำเภอกระสังให้ความสำคัญด้านนี้มาก โดยได้มีกาจัดการศึกษาสงเคราะห์ ตั้งแต่ระดับก่อนเกณฑ์ เพื่อสร้างศาสนิกชนที่ดี มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ และจัดตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดห้องสมุดชุมชน ประชาชนที่ด้อยโอกาสได้เข้าศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนธรรม ศาสนปฏิบัติ และให้ประชาชนศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการเผยแผ่ มีการเผยแผ่ในเชิงรุกในระดับหนึ่ง การอบรมสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม พระสงฆ์เป็นแกนนำร่วมมือกันหลาย ๆ จุด เพื่อให้เกิดความมั่นคงมั่นใจในการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ วัดได้ดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมบริเวณวัด มีการจัดสร้างสุขา ได้อย่างเพียงพอ มีการปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ อีกทั้งการบำรุงรักษาศาสนสมบัติ และมีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น ด้านสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์อำเภอกระสังได้ให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่เข้ามาใช้สถานที่ในวัด เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นลานธรรม ลานกีฬา ให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์กับทางภาครัฐ จัดตั้งมูลนิธิเพื่อการกุศลโดยมีวัดเป็นที่ตั้ง

๕.๑.๓ ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง และเสนอแนะแนวทางแก้ไข มีดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาด้านการปกครอง

ปัญหาด้านการปกครองโดยรวมแล้ว พบว่าพระภิกษุสงฆ์ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติทำให้เป็นปัญหาในการปกครอง อีกทั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ได้บังคับบัญชา ขาดการประสานงานทั้งภายในวัดและนอกวัด เจ้าอาวาสเองซึ่งเป็นผู้นำแต่ขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีภาวะผู้นำ ไม่มีความเสียสละ เอาแต่ประโยชน์ส่วนตน เจ้าอาวาสไม่เข้มงวดในการปกครอง เจ้าอาวาสไม่แจ้งระเบียบกติกาวัดไม่ค่อยมีเวลาในการบริหารปกครองเนื่องจากติดกิจนิมนต์ การประพฤติย่อหย่อนทางพระวินัยโดยเฉพาะพระภิกษุที่บวชหลายปีไม่ค่อยให้ความสำคัญในพระวินัยรวมไปถึงพระบวชใหม่แต่อาญามากสอนยากเอาแต่ใจตัวเอง ขาดบุคลากรที่มีความสามารถมาบริหารมากปกครอง อีกทั้งยังกีดกันไม่ให้ผู้ที่มีความรู้ และขาดการรับผิดชอบ

ดูแล พระภิกษุที่แปลกปลอมเข้ามาเรียไร หรือบิณฑบาต ในเขตอำเภอซึ่งเป็นภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อชาวพุทธ

๒) ข้อเสนอแนะทางการแก้ไขปัญหา

ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งการประสานงานควรชัดเจนและสม่ำเสมอไม่ขาดระยะ นอกจากนี้ทางเจ้าอาวาสเองต้องเป็นผู้นำที่ดี มีความเป็นผู้นำ ไม่ละแกโทสะ ลดอคติ ๔ เน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ต้องเข้มงวดในการปกครอง กติกาต่างๆของวัดทางเจ้าอาวาสต้องแจ้งให้ทราบ ในส่วนของพระภิกษุที่ว่ากล่าวตักเตือนยากต้องใช้อุบายให้หลากหลาย ให้ความแก่วัด แก่พระในวัดมากกว่าเห็นภิกษุมนต์เป็นสำคัญ และสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับการแต่งตั้งในตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่กีดหรือปิดโอกาส ในส่วนของ พระสงฆ์แปลกปลอมออกมาเรียไร ตามท้องตลาดร้านค้านั้น ทางคณะสงฆ์และผู้ที่ทำหน้าที่จัดการบริหารคณะสงฆ์ต้องจัดประชุมปรึกษาหารือปัญหาทุกภาคส่วนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีคณะกรรมการที่มาจากกรรมการแต่งตั้งของเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ ให้อำนาจและสิทธิในการจับสึก หรือลาสมณะเพศไป โดยให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง เช่น ทายกวัด ไวยาวัจกรและตำรวจเป็นผู้ช่วยดูแล ปัญหาอุปสรรคจึงจะลดน้อยลง อีกทั้งพระภิกษุสงฆ์ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติทำให้เป็นปัญหาในการปกครอง

๓) ปัญหาด้านศาสนศึกษา

ปัญหาด้านศาสนศึกษาโดยรวมแล้ว พบว่า ปัญหาด้านศาสนศึกษานั้น เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ที่จัดการศึกษาภายในเขตอำเภอกระสังโดยรวมแล้วมีการจัดการเรียนสอนน้อย โดยเฉพาะแผนกบาลีมีเพียงสองแห่ง ที่ได้เปรียญธรรม ได้มาจากสำนักเรียนที่อื่นเป็นส่วนมาก แล้วกลับมาจำพรรษาที่วัดบ้านเกิดตนเอง ส่วนแผนกนักธรรม หรือธรรมศึกษานั้นส่งเข้าสอบธรรมสนามหลวง แต่ละปีเป็นจำนวนมากทั้งสองแผนก แต่ผู้สอบได้น้อย และปัญหาการศึกษาขึ้นอยู่กับพระเถระผู้บริหารจัดการศึกษาอีกด้วย ส่วนครูผู้สอนตามมีตามได้ครูไม่เพียงพอ สถานที่จัดการเรียนการสอนก็ไม่เพียงพอ ทุนในการสนับสนุนผู้สอนก็น้อย นักเรียนบางสำนักนักเรียนก็น้อยกว่าครู

๔) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

แนวทางการศึกษาของคณะสงฆ์นั้นขึ้นอยู่กับมหาเถรสมาคมที่ผู้ออกนโยบายมา เพื่อให้พระสงฆ์ สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย แต่สมัยทุกวันนี้ผู้ที่เข้ามาบวชเรียนนั้นมีน้อยจึงทำให้ขาดบุคลากรที่จะเรียน และขาดผู้ที่ทำการสอนพระปริยัติธรรมทุกแผนกที่คณะสงฆ์จัดการศึกษามา ล้มเหลวมากกว่าผลสำเร็จ ทางแก้ปัญหาคือจัดการอบรมพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำระดับ

พระสังฆาธิการให้เข้าใจประโยชน์ในการศึกษาของพระสงฆ์ สามเณรที่จะส่งผลไปในอนาคต เพราะว่าพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้ต่อไปในภายภาคหน้าจะต้องขึ้นมาเป็นพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในอนาคต เจ้าสำนักเรียนจะต้องวางเป้าหมายไว้และจัดการแก้ปัญหาให้เป็นระบบ มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษา(เอาดอกผลมาบริหาร) หากครูผู้สอนที่มีคุณภาพมาทำการสอน ให้ค่าตอบแทนครูผู้สอนตามความเหมาะสม ตั้งคณะกรรมการโรงเรียนควบคุมการใช้จ่ายการบริหาร ให้ทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่นักเรียนที่เรียนดี

๕) ปัญหาในการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาด้านศึกษาสงเคราะห์โดยรวมแล้ว พบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตอำเภอกระสังนั้น มีน้อยเพราะว่าเป็นอำเภอขนาดเล็กประชากรพระสงฆ์ สามเณรมีน้อย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง มีศูนย์เด็กอยู่ไม่กี่แห่ง โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิณธ์มีอยู่เพียง ๒ แห่ง การจัดห้องสมุดเพื่อให้บริการแก่ประชาชนก็มีน้อย การสนับสนุนจากทางภาครัฐยังไม่ชัดเจน ไม่เอาจริงเอาจัง บุคลากรที่จะดำเนินการทางด้านนี้ก็ไม่เพียงพอ อีกทั้งทางคณะสงฆ์ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการ

๖) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

แนวทางการแก้ปัญหา ทางภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมแก่เยาวชนตั้งแต่วัยเยาว์ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวินาศิณธ์สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระบาลีของพระภิกษุสามเณรการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการศึกษาที่ดีได้ ทางฝ่ายวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสควรมีการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อนำมาพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน มีการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด

๗) ปัญหาด้านการเผยแผ่

ปัญหาด้านการเผยแผ่โดยรวมแล้ว พบว่า ปัญหาที่นั่นประกอบด้วยกัน ๓ ปัจจัย

๑) ปัจจัยทางคณะสงฆ์ โดยเริ่มตั้งแต่ พระภิกษุสงฆ์ขาดความรู้ความสามารถในการแสดงธรรม อีกทั้งพระภิกษุในระดับพระสังฆาธิการไม่ให้ความสำคัญในการเผยแผ่ในเชิงรุก เน้นที่การรับมากกว่า เช่น การนั่งรอแต่ศรัทธาจากญาติโยมอย่างเดียวโดยลืมการเป็นอยู่ของญาติโยม นอกจากนี้พระสังฆาธิการการไม่ทันต่อเทคโนโลยี ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการแสดงทำ ความไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งทางวัดยังขาดความน่าสนใจ รวมไปถึงการไม่มีมีการส่งเสริมศาสนทายาทที่จะสืบพระศาสนา

๒) ปัจจัยทางประชาชนที่ให้ความสำคัญในการฟังธรรมน้อย การฟังธรรมก็ทำเพียงตามประเพณี ตามธรรมเนียม การเข้าวัดโดยส่วนใหญ่มีแต่กลุ่มผู้สูงอายุ ชาวชนเหินห่างไกลวัด อีกทั้งมีสิ่งยั่วยวนให้คนห่างวัดมากขึ้น

๓) ปัจจัยจากภาครัฐ ที่รัฐขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ รัฐไม่ส่งเสริมสนับสนุนต่อการเผยแผ่พระธรรม

๘) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

แนวทางการแก้ปัญหาทางคณะสงฆ์ต้องส่งเสริมการศึกษาทั้งฝ่ายคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ สนับสนุนให้มีการเผยแผ่ในเชิงรุกอย่างจริงจัง สร้างบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือต่อการเผยแผ่ศาสนา อำนวยความสะดวกสร้างวัดให้เป็นที่น่าสนใจกับประชาชนทั่วไป มีกิจกรรมที่น่าสนใจต่อประชาชนเยาวชนทั่วไป สร้างการมีส่วนร่วมทั้งทุกภาคส่วน จัดตั้งกลุ่มเผยแผ่ให้หลากหลาย ฝ่ายประชาชนต้องตื่นตัวต่อการนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน เห็นคุณค่าต่อการฟังธรรมเพื่อสร้างสันติให้สังคม ทางภาครัฐต้องให้ความสำคัญ เอาใจจริงเอาใจในการสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแผ่พระศาสนา

๙) ปัญหาด้านการสาธารณูปการ

ปัญหาด้านสาธารณูปการ ทางคณะสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การทำการก่อสร้างนวัตกรรมหรือสร้างศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา มีการก่อสร้างศาสนวัตถุหลายอย่าง เช่น ศาลาการเปรียญเอนกประสงค์ พระอุโบสถ เเมรุ สำหรับฌาปนกิจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้พระสงฆ์ท่านเจ้าอาวาสวัดจะเป็นผู้จัดทำทำการก่อสร้าง ส่วนปัจจัยที่ทำการก่อสร้างนั้น โคนส่วนมากแล้วจะได้มาจากการบริจาคของญาติโยมที่ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ปัจจัยสนับสนุนของรัฐเป็นส่วนน้อยมากพระสงฆ์จะต้องบอกบุญไปกับพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสที่จะบริจาคมทำการก่อสร้าง นอกจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐแล้วทางวัดก็ยังมีการแข่งขันกันเอง โดยขาดความร่วมมือกันระหว่างวัดต่อกัน เสนาสนะไม่เพียงพอบ้าง เกินความจำเป็นบ้าง ซึ่งเกิดขึ้นตามแต่บริบทของวัดนั้นๆ อีกทั้งการดำเนินการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดส่วนใหญ่ขาดความต่อเนื่องซึ่งสิ่งก่อสร้างบ้างอย่างสร้างยังไม่แล้วเสร็จแต่ก็พึ่งเสียก่อนก่อให้เกิดเป็นปัญหาการสูญเปล่าในงบประมาณจากศรัทธา

๑๐) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา

ทางภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ทางพระสังฆาธิการควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่ที่มณีนัย การก่อสร้างก่อสร้างควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ ไม่ควรก่อสร้างเพื่อสะสมวัตถุ หรือเพื่อแข่งขันระหว่างวัดกับวัด ควรให้ความร่วมมือระหว่างวัดต่อกัน เจ้าอาวาสและคณะกรรมการควรได้มีการวางแผนก่อน

จะดำเนินการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ ภายในวัดจะทำให้พื้นที่หรือบริเวณวัดเป็นสัดส่วนเรียบร้อย และสวยงาม มีรั้วรอบขอบชิดเป็นสัดส่วนระหว่างวัดกับชุมชน

๑๑) ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์

ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์อำเภอกระสัง พบว่า พระสังฆาธิการยังขาดความเข้าใจและให้ความสำคัญน้อยมาก ที่ปฏิบัติกันก็เป็นเพียงเกิดจากสิ่งเร้าจากสังคม จากชุมชน อีกทั้งความพร้อมของแต่ละวัดไม่เท่ากัน ความสามารถของเจ้าอาวาสก็แตกต่างกัน การสาธารณสงเคราะห์จึงดำเนินไปตามมีตามได้ของเจ้าอาวาส ของวัด บางวัดเจ้าอาวาสกับกรรมการก็มีความเห็นไม่ลงรอยกัน

๑๒) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

ในแนวทางการแก้ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์นั้น ทางคณะสงฆ์ต้องสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้องเห็นความสำคัญ ประโยชน์ในการสาธารณะสงเคราะห์ แต่ละวัดต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสามารถให้กับเจ้าอาวาส ทำความเข้าใจระหว่างเจ้าอาวาสกับกรรมการวัด

สาธารณสงเคราะห์ คือ ทำเพื่อประชาชนทั่วไป เป็นงานที่ต้องมีการประชุมบุคคลที่เกี่ยวข้องชี้แจงรายละเอียดให้เข้าใจปัญหาและหาช่องทางแก้ไขร่วมกัน ด้วยวิธีที่ถ้อยที่อาศัยซึ่งกันและกัน ให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและความสงบสุขในชุมชนที่อยู่อาศัย พระสงฆ์ที่เข้าไปดำเนินการต้องมีความจริงใจในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ที่ภิกษุสงฆ์สามเณรการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้นการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ในคำว่า พุทฺธิตาเย พุทฺชนายะ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั้งหลาย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ใน ๒ ลักษณะ คือ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เนื่องจากการปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองโดยพระสงฆ์ผู้ได้รับอนุญาตจากพระพุทธองค์โดยตรงให้มีอำนาจและบทบาทที่แสดงออกอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาหรือองค์กรสงฆ์ไว้ให้อยู่ยาวนานเท่านั้นของศรัทธาและปัญญาแห่งพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติตามได้ อีกทั้งเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมไปยังเวไนยบุคคลผู้ควรแก่การจะได้บรรลุมรรณด้วยเหตุผลดังกล่าว การบริหารงานองค์กรสงฆ์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งจากอดีตถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการสำคัญแล้วก็ตาม แต่ก็จะต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน เนื่องจากปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ฉะนั้น การบริหารงานคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ในระดับเจ้าอาวาส ควรเอาใจใส่ต่อคำสั่ง ระเบียบ กฎกติกาต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติ เช่น การส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์โดยการให้คำแนะนำแก่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการบรรพชา – อุปสมบท เนื่องจากว่า กุลบุตรที่เข้ามาบวชในปัจจุบันเป็นพระภิกษุและสามเณรนั้น มีจำนวนลดลงในแต่ละปี โดยอาจจะหาวิธีการต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน เช่น การให้ทุนการศึกษาจนจบระดับปริญญาตรี แก่นักเรียนดีแต่ยากจน เป็นต้น

ในระดับตำบลและเจ้าคณะอำเภอ ควรกำกับดูแลเพราะการศึกษาของคณะสงฆ์หากไม่ต่อเนื่องแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบทั้งหมด เช่น ไม่มีคนมาบวชเพิ่มในแต่ละปีการศึกษาคนขาดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น เพราะการประพฤติชั่วหย่อนของพระภิกษุและสามเณรบางรูป ฉะนั้น ผู้บังคับบัญชาในขั้นนี้ จึงควรสอดส่องและเอาใจจริงต่อการลงโทษตามพระธรรมวินัยและการบังคับใช้กฎ คำสั่ง ระเบียบ กติกาต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคมอย่างเคร่งครัดและจริงจัง หากเหนือกว่าอำนาจหน้าที่ของตน ก็ควรส่งเรื่องให้ผู้บริหารที่สูงกว่าดูแลหรือวินิจฉัยลงโทษต่อไป เพื่อเป็นการป้องปรามหรือขจัดพาลภิกษุให้ออกไปจากศาสนา และเป็นการยกย่องพระภิกษุที่เป็นคนดีให้สามารถบริหารงานคณะสงฆ์สืบต่อไปได้อย่างมั่นคงและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ

๑) การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริหารงานคณะสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบลในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุต

๒) การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริหารงานคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่และศึกษาของพระสงฆ์ สามเณรในจังหวัดอื่น ๆ

๓) ส่งเสริมการศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริหารงานการศึกษาคณะสงฆ์ของจังหวัด
บุรีรัมย์ในเชิงสำรวจและปริมาณ